

@fosselat

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاشرت نیکو در تعاملات اجتماعی

موضوع

[رفتار اجتماعی علوی (ع) در حکمت های نهج البلاغه]

تهیه شده توسط حجت الاسلام علی رجبی

تدبیر در حکمتها
نهج البلاغه

چنان باینک و بد "عرفی" به سرکن کز پس مردن
مسلمانان به زمزم شوید و هندو بسوزاند

[غزل از عرفی شیرازی]

@fosselat

- ۱- روش معاشرت با مردم [بهترین رفتار] (حکمت ۱۰)
- ۲- روش پاسخ گویی به نیکی ها [تحیت برتر] (حکمت ۶۲)
- ۳- خوشگمانی [تا می توانی حمل بر صحت کن] (حکمت ۳۶۰)
- ۴- حکم بر اساس گمان [سوء ظن درباره دوستان ثقه ظلم است] (حکمت ۲۲۰)
- * از مواضع تهمت بپرهیز (حکمت ۱۵۹)
- ۶- درخت پر شاخه ! [ثمره نرم خویی و تواضع با دیگران] (حکمت ۲۱۴)
- ۷- راه تسخیر دل ها ، انس با مردم (حکمت ۵۰)
- ۸- دوست واقعی (حکمت ۱۳۴)
- ۹- ارزش دوست خوب [ناتوانترین مردم] (حکمت ۱۲)

خَالِطُوا النَّاسَ مُخَالَطَةً

آن گونه با مردم معاشرت کنید که

إِنْ مِنْكُمْ مَعَهَا بَكُوا عَلَيْكُمْ،

اگر بمیرید بر مرگ شما اشک بریزند

وَإِنْ عِشْتُمْ حَنُوا إِلَيْكُمْ.

و اگر زنده بمانید به شما عشق ورزند.

روزی که تو آمدی به دنیا عریان

جمعی به تو خندان و تو بودی گریان

کاری بکن ای دوست که وقت رفتن

جمعی به تو گریان و تو باشی خندان

إِذَا حُيِّتَ بِتَحِيَّةٍ فَحَيِّ بِأَحْسَنَ مِنْهَا،

هنگامی که به تو تحیتی گویند به صورتی بهتر پاسخ گوی

وَإِذَا أُسْدِيَتْ إِلَيْكَ يَدٌ فَكَافِئْهَا بِمَا يُرْبِي عَلَيْهَا،

و هرگاه هدیه ای برای تو فرستند آن را به صورت افزون تر پاداش ده.

وَالْفَضْلُ مَعَ ذَلِكَ لِلْبَادِي.

با این حال فضیلت از آن آغازگر است.

تحیت و سلامی بهتر

وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا نساء ۸۶

هرگاه از جانب کسی سخن پسندیده ای [چون سلام یا عمل نیکی] به شما می رسد،

نیکوتر از آن یا همانندش را برای او تلافی کنید، همواره خداوند محاسبه کننده همه چیز [حتی سلام و کار نیک] است

لَا تَظُنُّنَّ بِكَلِمَةٍ خَرَجَتْ مِنْ أَحَدٍ سُوءًا،

هر سخنی که از دهان کسی خارج می شود،

وَأَنْتَ تَجِدُ لَهَا فِي الْخَيْرِ مُحْتَمَلًا.

تا احتمال خیر و نیکی در آن می یابی حمل بر فساد مکن.

آلامتو

(سوره حجرات آیه ۱۲)

- سوء ظن مقدمه دو گناه دیگر [سه گناه لازم و ملزم یکدیگر]

ای مؤمنان! از بسیاری از گمان ها دوری کنید؛ زیرا برخی از گمان ها گناه است، و [در عیوب و نقایص درونی و اخلاقی مردم که برملاشدنش موجب بربادرفتن آبروی آنان است] تفحص و کنجکاوی نکنید، و از غیبت یکدیگر بپرهیزید،

آیا یکی از شما دوست دارد که گوشت برادرِ مُردۀ خود را بخورد؟! بی تردید از این [کار] نفرت دارید، از خداوند [اطاعت کرده، از محرّماتش] بپرهیزید که خداوند بسیار توبه پذیر و مهربان است

اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ

﴿إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ﴾

وَلَا تَجَسَّسُوا

وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

﴿أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ﴾

وَاتَّقُوا اللَّهَ ————— ﴿إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ﴾

لَيْسَ مِنَ الْعَدْلِ الْقَضَاءُ عَلَى الثُّقَّةِ بِالظَّنِّ.

داوری در حق افراد مورد اطمینان، با تکیه بر گمان، رسم عدالت نیست.

- قاعده اصولی

لا تنقض اليقين بالشك

{ وسائل الشیعه ، ج ۱ ، ص ۲۴۵ }

@fosselat

*

از مواضع تهمت بپرهیز [حضور در مواضع بد گمانی]

کسی که خود را در مواضع تهمت قرار دهد نباید کسی را ملامت کند که به او سوء ظن پیدا می کند (بلکه باید خود را سرزنش کند که اسباب سوء ظن را فراهم کرده است).

علی علیه السلام :
" مَنْ وَضَعَ نَفْسَهُ مَوَاضِعَ التُّهْمَةِ فَلَا يُلُومَنَّ مَنْ أَسَاءَ بِهِ الظَّنَّ . "

**وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي
 مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ**

بیشترشان [در اعتقاداتشان] جز از گمان [بی پایه] پیروی نمی کنند، مسلماً گمان [بی پایه] به هیچ صورت [انسان را] از دانش استوار بی نیاز نمی کند، مسلماً خداوند به آنچه انجام می دهند داناست

هر کس خود را در جایگاه های تهمت قرار دهد، نباید کسی را که او گمان بدی بر سر زتش کند

امام صادق (ع): از جاهای تهمت خیز بپرهیز کنید حتی یکی از شما با مادرش در کنار جاده (به صورت تهمت انگیز) نایستد، زیرا همه او را نمی شناسند (و ممکن است شما را متهم کنند).

[وسائل الشیعه ج ۸ فصل آداب العشره باب ۱۹]

درخت پرشاخه! [ثمره نرم خوئی و تواضع با دیگران]

مَنْ لَانَ عُوْدَهُ كَثَفَتْ اَعْصَانُهُ.

کسی که ساقه درخت وجودش نرم است، شاخه هایش فراوان است.

خوش خلقی

مَنْ لَانَ عُوْدَهُ كَثَفَتْ اَعْصَانُهُ

کسی که نهال وجودش نرم و لطیف باشد (نرم خو باشد) شاخه هایش (دوستان و یارانش) فراوان می شود.

حکمت ۲۱۴ نهج البلاغه

- مهربانی و نرمخویی نشانه رحمت الهی

[ال عمران ۱۵۹]

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ
وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ
فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ...

[ای پیامبر!] فقط به سبب رحمتی از سوی خداوند به آنان [مهربان و] نرم خوی شدی، اگر درشت خوی و سنگدل بودی از پیرامونت پراکنده می شدند، پس از [خطا کاران] آنان درگذر و برای آنان آمرزش بخواه، و درکارها با آنان مشورت کن ....

@fosselat

هر که با مردم الفت گیرد دوستش خواهند داشت و
هر که با مردم دشمنی کند، با او دشمنی خواهند کرد

@ahaadis

قُلُوبُ الرِّجَالِ وَحُشِيَّةٌ، فَمَنْ تَأَلَّفَهَا أَقْبَلَتْ عَلَيْهِ.

دل های انسان ها وحشی و رمنده است، هر کس با آنها انس گیرد رو به سوی او می کنند!

- الفت و برادری مومنان ، لطف الهی

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ

إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا... [آل عمران ۱۰۳]

و همگی به ریسمان خدا [قرآن و اهل بیت علیهم السلام] چنگ زنید، و پراکنده [و گروه گروه] نشوید، و نعمت خدا را بر خود یاد کرده [قلباً] مورد توجه قرار دهید؛ آن گاه که [پیش از بعثت پیامبر] با یکدیگر دشمن بودید، پس میان دل های شما پیوند برقرار کرد، در نتیجه به سبب رحمت او با هم برادر شدید،...

چه خوش صید دلم کردی بنام چشم مستت را که کس مرغان وحشی را از این خوشتر نمی گیرد

لَا يَكُونُ الصَّدِيقُ صَدِيقًا

حَتَّى يَحْفَظَ أَخَاهُ فِي ثَلَاثَ:

دوست انسان، دوست نخواهد بود

مگر این که برادر خود را در سه حالت فراموش نکند:

هنگامی که دنیا به او پشت می کند

و در زمانی که غایب است

و پس از مرگش.

نَكْبَتِهِ
فِي
وَعَيْبَتِهِ
وَوَفَاتِهِ

دوست آن باشد که گیرد دست دوست

در پریشان حالی و درماندگی

أَعْجَزُ النَّاسِ مَنْ عَجَزَ عَنِ اكْتِسَابِ الْإِخْوَانِ،

عاجزترین مردم کسی است که از به دست آوردن دوستان عاجز باشد

وَأَعْجَزُ مِنْهُمْ مَنْ ضَيَّعَ مَنْ ظَفِرَ بِهِ مِنْهُمْ.

و از او عاجزتر کسی است که دوستانی را که به دست آورده از دست بدهد.

مَنْ لَا صَدِيقَ لَهُ لَا ذُخْرَ لَهُ؛

کسی که دوست ندارد، ذخیره ای ندارد. {غررالحکم، ج ۹۴۶۰}